

Wij zijn Europa

REINIER VAN LANSCHOT

Wij zijn Europa

Bot Uitgevers

Eerste druk, april 2024

© 2024 Reinier van Lanschot

Omslagontwerp: Stroomberg

Auteursfoto: Ivo Cornel

Typografie binnenwerk: Michiel Niesen

Productiebegeleiding: Tim Beijer

NUR 740

ISBN 978 90 8338 480 1

www.botuitgevers.nl

Een betere wereld is mogelijk, als Europa het wil.
- Mathieu Segers (1976-2023)

Inhoud

Inleiding. Een nieuw Europees verhaal 9

**DEEL 1. HET WARE VERHAAL VAN EUROPESE
SAMENWERKING 13**

1. De EU is fascinerend 15
2. Landen veranderen 22
3. De natiestaat is een recent sociaal construct 29
4. De natiestaat is nergens zonder de EU 42
5. De EU maakt de beste regels van de wereld 48
6. De EU is efficiënt 53
7. De EU maakt ons rijk 56
8. De EU beschermt jouw identiteit 61
9. De EU vergroot soevereiniteit 68
10. De EU is het grootste diplomatieke kunststuk uit de geschiedenis 76

DEEL 2. DE BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN 81

11. Democratie: Het slaapliedje van ‘Het einde van de geschiedenis’ 83
12. Natuur: De mens is geen waterbeer 92
13. Demografie en economie: De krimpende grijze reus 97
14. Veiligheid: Alleen op de wereld 104
15. Digitalisering: De BaristaBot 115

DEEL 3. WAAROM DE EU ER NIET MEE OM KAN GAAN	123
16. Europese samenwerking: Een auto met vierkante wielen	125
17. Van handel drijven in de toekomst naar dealen met crises	127
18. De wurggreep van nationale belangen	131
19. Het gebrek aan transparantie, vertrouwen en democratische legitimiteit	139
20. Feitelijke solidariteit?	146
21. Migratie: Geen binnengrens! Geen buitengrens?	150
DEEL 4. EEN NIEUW VERHAAL	157
22. 2049	159
23. Natuur: God = natuur	161
24. Democratie: De minst slechte regeringsvorm verbeteren	172
25. Veiligheid: Samen sta je sterk	183
26. Digitalisering: Rijbewijzen, airbags en snelwegen	188
DEEL 5. FIX THE EU	193
27. Europese samenwerking: Een volwaardige Europese democratie	195
28. Economie: De innovatieve groene reus	204
29. Migratie: Van zondebok naar solidariteit	208
30. Conclusie: We love the EU so let's fix it	212
Epiloog	215
Dankwoord	221
Noten & afbeeldingen	223

Inleiding: Een nieuw Europees verhaal

We leven in een tijd van verwarring. Nergens op de wereld is het leven beter dan in Europa, maar dat dit in de nabije toekomst op het spel staat hebben weinig mensen door. Europa lijkt een continent in verval. Terwijl er oorlog op het Europese continent woedt, de aarde opwarmt, biodiversiteit afneemt en democratie onder druk staat, verzandt de politiek in kortzichtigheid, irrelevante waan van de dag, zondebokpolitiek, eigenbelang en polarisatie. Wij, Europeanen, lijken ons ondertussen meer te bekommeren om hoe wij een even groot stuk van een kleiner wordende taart kunnen behouden, dan om hoe wij de taart in zijn geheel kunnen vergroten.

Aan de ene kant is de samenleving zelf al lang niet meer gebonden aan de grenzen van onze landen. We leven, wonen, studeren, reizen en werken over grenzen. De problemen en kansen zijn met ons meegegroeid. Waar je meer behoefte aan internationale samenwerking zou verwachten, gaat dit gepaard met grote groepen mensen die zich juist terugtrekken in de identiteit van hun land. Er is meer aandacht voor het verleden van individuele landen dan voor onze gezamenlijke Europese toekomst. De EU wordt

heftig bekritiseerd en ondanks de mislukking van Brexit is de PVV de antidemocratische eenmans-‘partij’ die voor een Nexit is, net de grootste partij van Nederland geworden.

Een achterhaald verhaal

De gehele geschiedenis van de mensheid zijn mensen bezig geweest met de vraag: wat is de beste manier om een samenleving te organiseren? En hoe doe je dat?

Om een samenleving te organiseren heeft ze verhalen nodig. Verhalen spreken tot de verbeelding en inspireren, maar belangrijker nog: verhalen verbinden. Alles verandert en dus moeten de verhalen die mensen in de samenleving verbinden mee veranderen, maar dat gebeurt niet. Wij houden vast aan achterhaalde verhalen uit het verleden, vertellen onjuiste verhalen over ons heden en vertellen verhalen over de toekomst die ineffectief zijn. Daardoor vergroten we problemen en laten we kansen liggen.

Het verhaal dat ons vermogen om vooruitgang te boeken vandaag de dag het meest beperkt, is het verhaal van de natiestaat. Dit verhaal staat centraal in ons denken over hoe wij de samenleving moeten organiseren en we zijn geneigd om dit verhaal logisch te vinden. Door de geschiedenis heen, zijn mensen geneigd de bestaande organisatie van hun samenleving logisch te vinden, omdat dat is wat zij kennen. Later in het boek kom ik hier nog op terug.

Maar is die nu wel zo logisch? De natiestaat is ook een verhaal, fictie. Fictie waar wij wel degelijk kracht, verbinding en inspiratie aan kunnen ontleen. Zoals gebeurt bij een WK voetbal, waar onbekende mensen zich verenigen en waar een positieve verbintenis plaatsvindt. Die fictie had een functie. Samenwerking op grotere schaal werd mogelijk. Het werkte. Tegelijkertijd sloeg het door naar een extreme variant die zorgde voor oorlog en de zwartste bladzijden uit de geschiedenis.

Nu is er een veel meer geïntensiverde globale orde en daar moeten we mee leren leven. Het overgrote deel van de wetgeving die onze levens beïnvloedt komt uit de EU, maar er gaat slechts een fractie van de aandacht naar toe. De grenzen van de natiestaat zijn

al lang doorbroken, maar onze organisatie is dat niet in dezelfde mate. Zo bleek uit het feit dat je tijdens de coronacrisis in een trein van Nederland naar België je mondkapje verplicht op en af moest zetten terwijl je in dezelfde trein bleef zitten. Een adequaat antwoord op deze nieuwe realiteit moet zich niet verschuilen achter illusies uit het verleden.

Wat dan wel?

De afgelopen zes jaar ben ik iedere dag met dit thema bezig geweest. Als een van de oprichters van de Nederlandse afdeling van Volt, de pan-Europese politieke beweging. Eerst als voorzitter. Daarna als lijsttrekker bij de Europese verkiezingen in 2019 en vervolgens vier jaar als co-voorzitter van de Europese moederorganisatie van Volt. In alle 27 Europese landen probeerde Volt in die jaren tegelijkertijd nieuwe politieke partijen te starten die samen de eerste échte Europese politieke partij vormen. Volt is begonnen met een kleine groep enthousiastelingen en heeft nu bijna 30.000 leden verspreid over alle EU-landen. Er zijn 130 mensen die voor Volt verkozen zijn in zeven verschillende landen en er zijn miljoenen stemmen op Volt uitgebracht. Dat is pas het begin, want de ambitie is vele malen groter dan dat.

In dit boek doe ik een beknopte poging mijn relevante bevindingen van de afgelopen zes jaar te bundelen in een nieuw verhaal dat recht doet aan het verleden, het heden en aan onze toekomst. Het nieuwe verhaal dat onze samenleving nodig heeft is een Europees verhaal, want alleen een Europa dat samenwerkt kan de uitdagingen van deze eeuw aan. Daarvoor is het noodzakelijk een nieuw verhaal over Europese samenwerking in de afgelopen zeventig jaar te vertellen én een nieuw verhaal te vertellen over de toekomst van een verder geïntegreerd en democratisch Europa.

Verdere integratie gaat namelijk het beste als wij beseffen hoe indrukwekkend de prestaties uit het verleden zijn en de waardering voor alle successen die behaald zijn omhoog gaat. Die successen zijn bereikt dankzij de tienduizenden mensen uit verschillende landen met verschillende culturen die decennialang vergaderd

hebben, slimme dingen hebben bedacht en uitgevoerd om vrede en voorspoed te creëren. Voor een beter begrip voor wat we in de toekomst moeten doen en hoe, helpt het om te begrijpen waar we vandaan komen. De honderden tegenstrijdige verhalen, trauma's, dromen en lagen van geschiedenis, die ons als Europeanen binden.

Dit boek bestaat uit vijf delen. In het eerste deel neem ik je in vogelvlucht mee door de geschiedenis van Europese eenwording. Niet alleen om inzichtelijk te maken waar wij vandaan komen, maar ook om het ware verhaal van Europese eenwording te vertellen. Het tweede deel beschrijft de belangrijkste ontwikkelingen die de komende dertig jaar ons leven gaan bepalen. In het derde deel leg ik uit waarom de EU, in de huidige vorm, daar niet mee om kan gaan. Het vierde deel gaat over hoe wij het beste op die ontwikkelingen in kunnen spelen. In het laatste deel staat de visie op de EU die een positieve toekomst mogelijk maakt. Kortom: een nieuw Europees verhaal.

Deel I

Het ware verhaal van Europese samenwerking